

OĞUZ - KALBİYE TANSEL KİTAPLIĞI

Hazırlayan: Eda Keskin

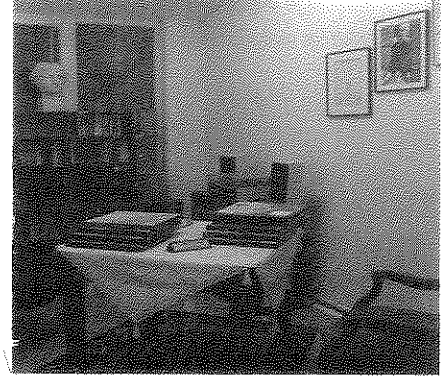
Uzun ve dar bir koridorda ilerliyorum. Yerden tavana kadar uzanan bir kitaplık duruyor tam karşımda. Sol tarafta bir kapı var. Üzerindeki metal tabela üzerinde "Kalbiye-Oğuz Tansel Kitaplığı" yazıyor.

15 Mart 2006. Prof. Dr. Aysıt Tansel, annesi ve babasının kitaplarını, babasının bazı özel eşyalarıyla birlikte Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ne bağışladı. ODTÜ Türk Dili Bölümü'nün içinde artık bir müze kitaplık var.

İçeriye girdiğimde kendimi geçmişte gibi hissediyorum. Eski eşyalar böyledir; hepsinin kendine ait özleri vardır. Sahiplerinden bir parçayı her zaman üstlerinde taşırlar. Yanlarındayken anlarsınız bunu. Sizi dört bir yandan kuşatmış, farklı bir dünyaya götürmüşlerdir. Alçak beyaz tavan, Alman müze evleri gibi, odaya bir sıcaklık veriyor. Yanı başımdaki tahta kitaplığa dokunuyorum, kitapların isimlerini tek tek okuyorum. Kitaplara ve tarihe ilgili biriyse, buradan çıkabilmeniz güç gibi görünüyor. Diğer odaya doğru ilerliyorum, kapısından girince şaşırrıyorum. Burası daha küçük ve daha özel. Sanki bir

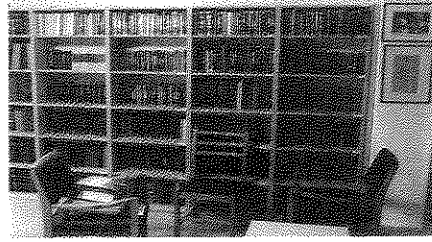
müze oda. Ortadaki masanın üzerinde eski bir gramofon, üzerine büyük taş plaklar... Arkada kendi özel kitaplığı olduğunu tahmin ettiğim bir kitaplık, ziyaretçiyi fısıldayarak çağırıyor kendisine.

Oğuz Tansel kimdir?

Oğuz Tansel 1915'te Batı Toroslar'ın kuzeye bakan yamaçlarında, Meyre köyünde doğdu. İstanbul'da, Davutpaşa Ortaokulunu ve Pertevniyal Lisesini bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümündeki öğrenimini bitirme-den yeterlik sınavı vererek öğretmenliğe geçti (1938). 30 yıl süren öğretmenlik yaşamının ilk duraklarından biri Çifteler Köy Enstitüsüydü. Şair olarak ünlendi. Folklor araştırmalarının sağlam ürünlerini topladı. 1969'da sağlık nedeniyle emekliye ayrıldı. Ölçülü uyaklı ilk şiirleri 1937'de Servetifünun'da ve Varlık dergisinde çıktı. İlk yazıları "Haik Bilgisi Haberleri"nde yayımlandı. Toplumsal gerçekçi çizgide sevgi, kardeşlik, özgürlük, barış, eşitlik temalarını işlediği şiirlerinde yalın bir söyleyişe

ulaştı. Türkçeyi ustalıkla kullanarak, halk söyleminden, folklorik öğelerden yararlandı. Doğayı betimleyen ikilemelerden özellikle yararlanması ondaki şiirsel coşkunun bir sonucudur. Doğayı betimlerken anlattığı hep insandı. Masallar derledi. Masalları arı bir dil ve olumlu dünya görüşüyle yayımladı. 1942-48 yılları arasında Profesör Pertev Naili Boratav ile Profesör Wolfram Eberhard'ın hazırladığı Türk Masal Tipleri Kataloğu'na en çok katkıyı yaptı. Sözcük ekonomisine ve matematiğe dayalı, titiz dil işçiliği şiirlerinde olduğu kadar masallarında da görülmektedir.

Türk Dil Kurumu Çocuk Yazını Ödülü ilk kez 1977'de Oğuz Tansel'e verildi. Edebiyatçılar Derneği'nin onur üyeliğine seçildi. Oğuz Tansel 30 Ekim 1994'te Ankara'da öldü. Yitirdiğimiz Oğuz Tansel'in iki kızı, bir oğlu var. Ölümünün birinci yıldönümünde dostları, anısına, Üç Kanatlı Masal Kuşu Oğuz Tansel başlıklı kitabı çıkardılar. Yapıtları İngilizce, Fransızca, Almanca ile Danimarka ve Kore dillerine çevrildi.

Ardında şiir ve masal kitaplarıyla halk kültürü, sanat, edebiyat ve toplum sorunları üzerine yazılmış yüzlerce makale bıraktı. Şiirleri opera olarak bestelendi.

Yayımlanan eserleri: Savrulmayı Bekleyen Harman (şiir, 1953), Gözünü Sevdiğim (şiir, 1962), Bektaşi Dedikleri (şiirleştirilmiş Bektaşi fıkraları, Metin Eloğlu ile birlikte, 1970), Altı Kardeşler (masal, 1959), Yedi Devler (masal, 1962),

Üç Kızlar (masal, 1963), Mavi Gelin (masal, 1966), Allı ile Fırfırı (masal, 1976). Oğuz Tansel, 1985'te şiirlerini Sankız Yolu adıyla, masallarını ise Konuşan Balıkla Yalnız Kız ve Çobanla Beykızı adlarıyla toplulaştırdı.

Yeniden yayımlanan kitapları: Altı Kardeşler (2003, MEB) Yedi Devler (2003, MEB) Mavi Gelin (2003, MEB), Üç Kızlar (2003, MEB) Bektaşi Dedikleri (2004, Evrensel) Mutluluk Peşinde (2005, Evrensel).

Ailesine, rektörümüze, ODTÜ Türk Dili Bölümü'ne, gençler olarak teşekkür ediyoruz... ODTÜ Kimya Müh. Yanındaki Türk Dili Bölümü binasında Oğuz Tansel'in dünyasından bir köşe bizleri bekliyor!

SELAM

Günaydın dostlarım

Amasya'dakiler İstanbul'dakiler

Düşünen başlar yaratan eller

Asya'da Afrika'da Avrupa'da

Dünyamızı güzelleştiren kollar

Özgürlük iyilik isteyen yürekler

Dünyanın herhangi bir yerinde

Çile çeken ter döken

İnsanlar için yurt için

Kinle yumruk sıkın

Özgenlik için savaşımlar

Doğmuş doğacak güneş çocukları

Düşünüp sevdiğilerim görmeden

Prevert'in Barbara'sı

Gauguin'inkiler Matisse'inkiler

Özgür çingeneler adını yazmadıklarım

Topunuza candan selâm

Oğuz Tansel

BEKTAŞI DEDİKLERİ(*)

HİDAYET KARAKUŞ

Gülmeceyi yalnızca gülmek için düşünen bugünkü kuşaklar, gerçekte gülünç olma değil zorla güldürmeyi amaçlayan bir söz oyununa gülüyorlar. Oysa gülmece yaşamın çelişkilerini taşıyan, insanı durduran, düşündüren, gerçeğin değişmesini amaçlayan bir etkinliktir. Olur olmaz konularda kimi zaman kişilerin yaşamsal değerlerini sorgulamadan alay konusu eden kimi sahne göstericileri sululuğu, gülmecenin yerine koydular. Gençlerin büyük bir bölümü de yalnızca o an kendilerini gıdıklayan kişinin söz oyunları ile yaptığı gülünçlüğe gülüyorlar. Ne ülke gerçeği dile getiriliyor bu gösterilerde, ne insan gerçeği taşlanarak değiştirilmek isteniyor.

Bugünkü gülmece anlayışının basat özelliği yazanın da çizenin de sahnede izleyicileri aşağılaya aşağılaya konuşup güldürenin de "zekâ" gösterisidir. İnsan, zekâsını kendisi yaratamaz. Onu her insan doğuştan getirir. Ancak doğuştan getirdiğimizi geliştirebilir, işleyebiliriz. Biz zekânın geliştirilmiş, bilgiyle, bilinçle donatılmış, yaşamı biçimlendiren olarak aydın olmak önemlidir. Aydın olmaksa sorumluluk yükler insana. Bugün ne yazık ki şaklabanlıklar yapıyor. Aklıyla övünen pek yok gibi. Oysa gerçek başarı, aklını kullanabilme başarısıdır. Hiç yakalanmayan hırsızlar, şeytana pabucunu ters giydiren dolandırıcılar, cinayetlerinde hiçbir iz bırakmayan katiller de çok zekidirler. Peki onların akıllı olduklarını söyleyebilir miyiz? Yaşamının sonuna değin peşine bin türlü belayı takan insan zeki olabilir ama akıllı olabilir mi?

Gülmecenin gücü gerçeğin içinden, bilgidenden, gerçeği değiştirme amacından doğar.

Bugünkü gülmecenin hali tam gülmecelik bence.

Gülmece yaptıklarını sanarak gösterilerle para kazanan, ağza alınmaz sövgülerle yazı yazıp karikatür çizenlerin gülmeceyle ilgisi ne yazık ki yoktur. Yaptıkları gerçekte gülmece değil içgüdüsel bir tepki, tecimsel bir çabadır. Adına sanat deme cesaretini gösterdikleri ucuz üretimler topluma hiçbir şey vermiyor.

Bu arkadaşların Nasrettin Hocayı, Bektaşî'yi, İncili Çavuşu, Bekri Mustafa'yı tanımaları, halkın gündelik yaşamında yarattığı gülmeceyi görmeleri, anlamaları, yorumlamaları gerekir.

Nicedir masamda duran, dönüp dönüp içinden birkaç şiirsel öykü diye betimlediğim *Bektaşî Dedikleri* düşündürdü bunları bana. *Oğuz Tansel*'le *Metin Eloğlu*'nun şiirli bir dille Bektaşî fıkralarını yeniden yazmaları, çocuklarımız için de çok önemli bir gülmece örneği olarak duruyor önümüzde.

Adamın biri, Bektaşî'ye gelip dert yazar:

**"Babaefendi, oğlum hep yalan söyler,
Ne öğüt alır, ne söz dinler.**

Bir türlü vazgeçiremedik. Ne yapalım?"

Diyerek dardını koyar ortaya, yardım ister.

Bektaşî alır sözü: "Herkes ektiğini biçer.

* Bektaşî Dedikleri/Oğuz Tansel-Metin Eloğlu/Erensel Basım Yayın/İstanbul-Beşinci Basım/2004.

sa gün
a yet-
radan
rada
-adı-
ründe
daha
-a-
kanepeye
zipladı,
beyaz
di. Bu
ründe
di ise

birnek
yaşamak
Havanın

Bir evde bir oğlan deyince akan sular durur.

Yalancının ektiği yalancı olur. Böyle ortamda

Onu politikacı yap çabuk yükselir;
Göreceksin saylav da olur, bakan da.”

Burada yalan söyleyen bir çocuktan onun yalancı olmasına neden olan aile ortamı eleştirilir. Halkı kandırarak ülke yönetiminin en üst katlarına kadar çıkan politikacılar eleştirilir. Yalancılığın yükselmenin basamağı olduğu çarpılır yüzümüze. Bundan güzel eğitim eleştirisi olur mu?

Bir başka fıkrada da İslamiyetteki hülle düzeni eleştirilir. Asıl suç işleyen değil de suçsuz insanın cezalandırılmasına karşı çıkar Bektaşî:

Evli barklı biri, her nedense,
Karisını “üçle, dokuzla” boşar.

O yaydan çıkınca pişman olur.

Nikah tazelemek için imama koşar.

İmam, olayı dinledikten sonra,

Hülle gerektiğini anlatır adama.

Bir softa bulup girişirler pazarlığa.

Bektaşî, bu haksızlığa pek bozulur:

“Be imanım, der, şu boşanmada

Kadıncağzın hiçbir suçu yok.

Kocası olacak beyinsizi yatırın softayla.

Düşünmeden böyle haltlar etmez bir daha!”

Bektaşî'nin softalarla arası hiç yoktur. Çünkü softalar, yaptıklarını kör bir inançla savunurlar; gerçeğin bin bir hali olabileceğini anlamaz, değerlendirmezler. Çoğu kez gerçek onların istedikleri gibi değilse işlerine de gelmez. Onlar, gerçeği inandıkları gibi görür, öyle görmek ister, ona göre yorumlar. Bektaşî ise gerçekçidir. Yaşamı temel alır hep.

Bektaşî'nin başı hep bu ayda derde girer:

“Oruç yiyorsun” diye yakalayıp kadıya götürürler.

Suçu sorulunca Baba, açıklar durumu:

“On bir ay aç gezerim de yahu!

Kimse, ne yediğimi ne içtiğimi sorar.

Bir gün, der, karnımı doyuracak olsam,

Bu zorbalar tutup yakama yapışırılar.”

Anadolu kültürünün bu varsılığı, ülkemizdeki demokratik ortamın gerektirdiği hoşgörünün kaynağıdır aslında. Ancak yobazlar inançlarını sorgulamadıkları için yaşama da insani olana da kör bakarlar.

Türkçenin iki usta ozanı *Oğuz Tansel* ile *Metin Eloğlu*'nun şiirli dilleri, Bektaşî fıkralarına ayrı bir tat katıyor yaşanmışlığı çok belli bu öyküçüklere. Abidin Dino'nun desenleri de öyküçüklere can veriyor.

Yüz sekiz fıkranın “şiiir”leştirildiği bu kitaba değerli *Halkbilimci Prof. Pertev Naili Boratav*'ın yazdığı önsöz de Bektaşîlik üzerine yapılmış başlı başına bir inceleme niteliği taşıyor.

Boratav, bir halk sözcüsü gördüğü Bektaşî'nin kimliğini açıklarken şöyle der: “Bektaşî Tanrıya ve yasalarına inanan kişidir. Bektaşîliğin tarihi kadar, fıkraları da buna tanık. Fıkralarda sık sık gördüğümüz gibi Bektaşî'nin ‘Allah’ı ve buyruklarını inkar eden bir zındık’ olarak suçlandırılması, onun davranışlarının ve sözlerinin inceliğine, düşüncesinin özüne varamayan kişilerin bir önyargısıdır. Bektaşî'nin tumumu ‘inkâr’ değil ‘tenkit’ tir. ... Bektaşî, kendisine sorulmadan yapılmış bir yasa karşısında düşündüğünü açıklama hakkından vazgeçmeyecektir.”

Söz özgürlüğünün, düşünce özgürlüğünün Anadolu'daki ilk savaşçılarından biri değil midir Bektaşî?

Ona sevgiler olsun.